

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. vasario 27 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – ESS 19 straipsnio 1 dalis – Teisių gynimo priemonės – Veiksminga teisminė gynyba – Teisėjų nepriklausomumas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 47 straipsnis – Atlyginimų mažinimas nacionaliniame viešosios tarnybos sektoriuje – Griežtos biudžeto lėšų taupymo priemonės“

Byloje C-64/16

dėl *Supremo Tribunal Administrativo* (Vyriausiasis administracinis teismas, Portugalija) 2016 m. sausio 7 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. vasario 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Associação Sindical dos Juízes Portugueses

prieš

Tribunal de Contas

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuriį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, E. Levits (pranešėjas) ir C. G. Fernlund, teisėjai C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal, E. Jarašiūnas ir E. Regan,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. vasario 13 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, atstovaujamos advokato M. Rodrigues,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, M. Figueiredo, M. Rebelo, F. Almeida ir V. Silva,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Flynn ir M. França,

susipažinęs su 2017 m. gegužės 18 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: portugalų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (Portugalijos teisėjų profesinė sąjunga, toliau – ASJP) ir *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai, Portugalija) ginčą dėl šio teismo nariams mokamų atlyginimų laikino sumažinimo įgyvendinant Portugalijos valstybės biudžeto politikos gaires.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 ESS 2 straipsnis suformuluotas taip:

„Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

- 4 ESS 19 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas apima Teisingumo Teismą, Bendrąjį Teismą ir specializuotus teismus. Jis užtikrina, kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės.

Valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse.

2. <...>

Teisingumo Teismo teisėjai ir generaliniai advokatai bei Bendrojo Teismo teisėjai parenkami iš asmenų, kurių nepriklausomumas nekelia abejonių <...>“

Portugalijos teisė

- 5 2014 m. rugsėjo 12 d. *Lei n.º75/2014 – Estabelece os mecanismos das reduções remuneratórias temporárias e as condições da sua reversão* (Įstatymas Nr. 75/2014 dėl laikino atlyginimų sumažinimo mechanizmo ir jų atkūrimo sąlygų) (2014 m. rugsėjo 12 d. *Diário da República*, 1 t., Nr. 176, p. 4896; toliau – Įstatymas Nr. 75/2014) nustatomas laikinas atlyginimų viešosios tarnybos sektoriuje mažinimo mechanizmo taikymas, kaip numatyta jo 1 straipsnio 1 dalyje.

- 6 Šio įstatymo 2 straipsnis suformuluotas taip:

„1 – Sumažinamas bendras mėnesinis atlyginimas, viršijantis 1 500 eurų neatskaičius mokesčių, visiems asmenims, nurodytiems 9 dalyje, neatsižvelgiant į tai, ar tą dieną jie jau eina ar tik pradeda eiti pareigas. Mažinama tokia tvarka:

- a) 3,5 % nuo bendro atlyginimo dydžio, viršijančio 1 500 eurų, tačiau ne didesnio kaip 2 000 eurų;

- b) 3,5 % nuo 2 000 eurų, pridėdant 16 % nuo 2 000 eurų viršijančio bendro atlyginimo dydžio, kad būtų pasiekta bendra norma, svyruojanti nuo 3,5 % iki 10 % atlyginimams, kurie lygūs 2 000 eurų ar juos viršija, tačiau yra mažesni nei 4 165 eurai;
- c) 10 % nuo bendro atlyginimo dydžio, viršijančio 4 165 eurus.

<...>

9 – Šis įstatymas taikomas tarnautojams ir toliau nurodytiems asmenims:

- a) Respublikos Prezidentui;
- b) *Asamblea de la República* [(Respublikos Asamblėja)] pirmininkui;
- c) Ministrui Pirmininkui;
- d) Respublikos Asamblėjos nariams;
- e) Vyriausybės nariams;
- f) *Tribunal Constitucional* [(Konstitucinis Teismas)] ir *Tribunal de Contas* [(Audito Rūmai)] teisėjams, Respublikos generaliniam prokurorui, taip pat teismo ir prokuratūros tarnautojams ir administracinių, mokesčių teismų ir taikos teisėjams;
- g) Respublikos atstovams autonominiuose regionuose;
- h) *assembleias legislativas das regiões autónomas* [(autonominių regionų asamblėjos)] nariams;
- i) regionų vyriausybių nariams;
- j) išrinktiems vietos savivaldos institucijų atstovams;
- k) kitų Konstitucijoje nurodytų ir pirmiau išdėstytuose punktuose nepaminėtų institucijų pareigūnams ir nepriklausomų administracinių subjektų, veikiančių prie Asamblėjos, valdymo organų nariams;
- l) ankstesniuose punktuose išvardytų pareigūnų ir institucijų, aukštesniosios instancijos teismo pirmininko ir jo pavaduotojo, aukštesniosios instancijos administracinių ir mokesčių teismų pirmininko ir jo pavaduotojo, *Supremo Tribunal de Justiça* [(Aukščiausiasis Teismas)] pirmininko, *Tribunal Constitucional* [(Konstitucinis Teismas)] pirmininko ir teisėjų, *Supremo Tribunal Administrativo* [(Vyriausiasis administracinis teismas)] pirmininko, *Tribunal de Contas* [(Audito Rūmai)] pirmininko, *Provedor de Justiça* [(Ombudsmenas)] ir Respublikos generalinio prokuroro kabinetų, valdymo organų ir pagalbinių tarnybų nariams ir darbuotojams;
- m) Respublikos ginkluotųjų pajėgų ir Respublikos nacionalinės apsaugos tarnybos karininkams, įskaitant karo teismų teisėjus, ir pagalbą kariniais klausimais prokuratūrai teikiantiems karininkams ir kitoms ginkluotosioms pajėgoms;
- n) Respublikos Prezidento ir Respublikos Asamblėjos kanceliarijos tarnybų ir kitų valstybės organų pagalbinių tarnybų, valstybės centrinės, regioninės ir vietos administracijos tarnybų ir organų vadovaujančiam personalui ir jiems atlyginimo tikslais prilyginamas pareigas einantiems darbuotojams;

- o) viešojo valdymo sektoriaus tarnautojams ir jiems prilyginamiems asmenims, vykdomųjų, sprendimus priimančių, konsultacinių, priežiūros organų nariams arba kitų bendrosios ar specialiosios paskirties viešųjų įstaigų statutiniams organams, viešosios teisės reglamentuojamiems juridiniams asmenims, kurių nepriklausomumas pagrįstas jų veikla reguliavimo, priežiūros ir kontrolės srityse, valstybės įmonėms ir subjektams, veikiantiems regionų ir savivaldybės įmonių sektoriuje, taip pat valstybės įstaigoms ir bet kokioms kitoms valstybės įmonėms;
- p) darbuotojams, vykdančioms viešojo valdymo funkcijas Respublikos Prezidento kanceliarijoje, Respublikos Asamblėjos kanceliarijoje ir kitose valstybės institucijose ir einantiems bet kokias pareigas viešosios tarnybos sektoriuje, kurios patenka į valstybės tarnybos darbo santykių sritį, įskaitant darbuotojus, esančius nemokamose atostogose dėl profesinės kvalifikacijos keitimo ar specialiosiose atostogose;
- q) valstybės įstaigų, kurioms taikomas specialus režimas, ir nepriklausomų viešosios teisės reglamentuojamų juridinių asmenų, vykdančių veiklą reguliavimo, priežiūros ir kontrolės srityse, darbuotojams, įskaitant nepriklausomų reguliavimo institucijų darbuotojus;
- r) valstybės įmonių, kurių visas kapitalas ar didžioji jo dalis priklauso valstybei, regiono ir savivaldybės įmonių sektoriui priklausančių viešųjų įmonių ir subjektų darbuotojams;
- s) viešosios teisės reglamentuojamų valstybinių fondų ir privatinės teisės reglamentuojamų valstybinių fondų ir ankstesniuose punktuose nenurodytų viešųjų įstaigų darbuotojams ir vadovams;
- t) į rezervą įtrauktiems ir valstybės tarnyboje nedirbantiems priešpensinio amžiaus ar nemokamose atostogose esantiems darbuotojams, gaunantiems pinigines išmokas, kurių dydis apskaičiuojamas atsižvelgiant į valstybės tarnyboje dirbančių asmenų atlyginimus.

<...>

15 – Šiame straipsnyje nustatyta tvarka yra privaloma, laikoma viršesne už bet kokias kitas priešingas specialiąsias ar išimtines teisės normas ir kolektyvines darbo reglamentavimo priemones ar kolektyvines darbo sutartis; nuo šios tvarkos negalima nukrypti ar jos pakeisti.“

7 2015 m. gruodžio 30 d. *Lei n.º159-A/2015 – Extinção da redução remuneratória na Administração Pública* (Įstatymas Nr. 159-A/2015 dėl atlyginimų sumažinimo viešojo administravimo sektoriuje panaikinimo (2015 m. gruodžio 30 d. *Diário da República*, 1 t., Nr. 254, p. 10006 (toliau – Įstatymas Nr. 159-A/2015) laipsniškai nuo 2016 m. sausio 1 d. nutrauktas atlyginimų mažinimo priemonių, nustatytų Įstatymu Nr. 75/2014, taikymas.

8 Šio įstatymo 1 straipsnyje numatyta:

„Šiuo įstatymu nutraukiamas [Įstatymu Nr. 75/2014] nustatytas atlyginimų mažinimas, laikantis kitame straipsnyje nustatytos tvarkos.“

9 Šio įstatymo 2 straipsnyje nurodyta:

„Per 2016 metus [Įstatyme Nr. 75/2014] nustatytas atlyginimų mažinimas nutraukiamas laipsniškai kas ketvirtį toliau nurodyta tvarka:

- a) nuo 2016 m. sausio 1 d. mokami atlyginimai atkuriami 40 %;
- b) nuo 2016 m. balandžio 1 d. mokami atlyginimai atkuriami 60 %;

- c) nuo 2016 m. liepos 1 d. mokami atlyginimai atkuriami 80 %;
  - d) nuo 2016 m. spalio 1 d. atlyginimų sumažinimas visiškai panaikinamas.“
- 10 Pagal 1997 m. rugpjūčio 26 d. *Lei n.º 98/97 de Organização e Processo do Tribunal de Contas* (1997 m. rugpjūčio 26 d. Įstatymas Nr. 98/97 dėl Audito Rūmų organizacinės struktūros ir proceso (*Diário da República*, I-A t., Nr. 196) šis teismas, be kita ko, prižiūri Sąjungos nuosavų išteklių surinkimą ir iš jos gautų finansinių lėšų panaudojimą; laikydamasis šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies h punkto, nurodytoje srityje jis gali imtis priemonių bendradarbiaudamas su kompetentingomis Sąjungos įstaigomis. Įstatymo 44 ir 96 straipsniuose įtvirtinta, kad šis teismas taip pat gali nagrinėti klausimus, susijusius su išankstine aktų, sutarčių ar kitų išlaidų ar skolų administravimą nustatančių priemonių teisėtumo kontrole (*visto*), be kita ko, kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūromis.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 11 Priimdamas Įstatymą Nr. 75/2014 Portugalijos įstatymų leidėjas nuo 2014 m. spalio mėn. laikinai sumažino kelių kategorijų tarnautojų ir viešajame sektoriuje dirbančių asmenų atlyginimų dydį. Remiantis šiuo įstatymu priimtais administraciniais „atlyginimų administravimo“ aktais buvo sumažinti *Tribunal da Contas* (Audito Rūmai) teisėjų atlyginimai.
- 12 ASJP, veikianti *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) teisėjų vardu, *Supremo Tribunal Administrativo* (Vyriausiasis administracinis teismas, Portugalija) padavė administracinį skundą, kuriame reikalavo, kad būtų panaikinti šie administraciniai aktai, taikyti 2014 m. spalio ir paskesniais mėnesiais, kad iš atsakovo būtų priteista grąžinti iš atlyginimų išskaičiuotas sumas kartu su teisės aktuose nustatyto dydžio palūkanomis ir būtų pripažinta suinteresuotųjų asmenų teisė gauti visą atlyginimą.
- 13 Grįsdama šį skundą ASJP nurodo, kad ginčijamomis atlyginimų mažinimo priemonėmis pažeidžiamas „teisėjų nepriklausomumo principas“, įtvirtintas ne tik Portugalijos Respublikos Konstitucijoje, bet ir ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir Chartijos 47 straipsnyje.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad laikinojo atlyginimų viešosios tarnybos sektoriuje mažinimo priemonių buvo imtasi vykdant reikalavimus per 2011 m. sumažinti Portugalijos valstybės biudžeto deficito perviršį. Jis įsitikinęs, kad šių priemonių buvo imtasi laikantis Sąjungos teisės ar bent jau ja remiantis, nes šie reikalavimai Portugalijos vyriausybei buvo nustatyti Sąjungos sprendimais, kuriais, be kita ko, šiai valstybei narei buvo suteikta finansinė parama.
- 15 Šiuo klausimu nacionalinis teismas nurodo, kad Portugalijos valstybės turima diskrecija įgyvendinti savo biudžeto politikos gaires, dėl kurių susitarta su Sąjungos institucijomis, neatleidžia jos nuo pareigos laikytis bendrųjų Sąjungos teisės principų, tarp kurių yra ir teisėjų nepriklausomumo principas, taikomas tiek Sąjungos, tiek nacionaliniams teismams.
- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad vadovaujantis ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa iš Sąjungos teisės sistemos kylančių teisių veiksmingą teisminę gynybą visų pirma užtikrina nacionaliniai teismai. Šie teismai turi ją užtikrinti laikydamiesi Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintų nešališkumo ir nepriklausomumo principų.
- 17 Šiuo klausimu nacionalinis teismas pažymi, kad teisminių institucijų nepriklausomumą lemia įvairios garantijos, susijusios su jų narių statusu, įskaitant atlyginimus.

- 18 Šiomis aplinkybėmis *Supremo Tribunal Administrativo* (Vyriausiasis administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar, atsižvelgiant į reikalavimus pašalinti biudžeto deficito pervirši ir į Europos Sąjungos teisės aktais reglamentuojamą finansinę paramą, teisėjų nepriklausomumo principas, nustatytas ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, Chartijos 47 straipsnyje ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos Portugalijos teisėjams taikomos atlyginimų mažinimo priemonės, nes jas vienašališkai ir ilgam laikui nustato kitos suverenios valdžios institucijos, kaip numatyta Įstatymo [Nr. 75/2014] 2 straipsnyje?“

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinumų

- 19 Europos Komisija tvirtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje nenurodė priežasčių, pagrindžiančių rėmimąsi prašomomis išaiškinti Sąjungos teisės nuostatomis.
- 20 Šiuo klausimu reikia priminti, kad vadovaujantis bendradarbiavimo principais, kurių turėtų būti laikomasi procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, būtina, kad nacionalinis teismas sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytų aiškias priežastis, dėl kurių mano, kad atsakymas į jo klausimus dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo reikalingas ginčui išspręsti (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Philip Morris Brands ir kt.*, C-547/14, EU:C:2016:325, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 21 Nagrinėjamu atveju nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra pakankamai informacijos, leidžiančios Teisingumo Teismui suprasti priežastis, paskatinusias nacionalinį teismą prašyti išaiškinti ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Chartijos 47 straipsnį siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje.
- 22 Savo ruožtu Portugalijos vyriausybė teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinas, nes Įstatymu Nr. 159-A/2015 nuo 2016 m. spalio 1 d. visiškai panaikintas viešajame sektoriuje dirbantiems asmenims nuo 2014 m. spalio 1 d. taikytas atlyginimų mažinimas. Remdamasi tuo, ji nurodo, kad visi kaltinimai dėl teisėjų nepriklausomumo principo pažeidimo dėl šio atlyginimų mažinimo neteko dalyko.
- 23 Šiuo aspektu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku arba jeigu problema hipotetinė (žr., be kita ko, 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Associazione Italia Nostra Onlus*, C-444/15, EU:C:2016:978, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 24 Nagrinėjamu atveju, kaip nurodė generalinis advokatas išvados 32 punkte, ginčas pagrindinėje byloje, kurį nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, susijęs su administracinių aktų, pagal kuriuos buvo sumažinti *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) narių atlyginimai, panaikinimu ir su taikant Įstatymą Nr. 75/2014 išskaičiuotų sumų grąžinimu.
- 25 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad iš atitinkamų asmenų atlyginimų 2014 m. spalio–2016 m. spalio mėn. išskaičiuotos sumos nebuvo grąžintos. Taigi, kadangi neišnyko ginčo pagrindinėje byloje dalykas, šį nepriimtinumą pagrindą reikia atmesti.
- 26 Tuo remiantis darytina išvada, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą priimtinas.

Dėl esmės

- 27 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad remiantis teisėjų nepriklausomumo principu valstybės narės teisminės valdžios nariams draudžiama taikyti bendras atlyginimų mažinimo priemonės, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, susijusias su reikalavimais pašalinti biudžeto deficito perviršį ir Sąjungos finansinės paramos programa.
- 28 Kadangi pareiškėja pagrindinėje byloje veikia tik *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) narių vardu, atsakant į šį klausimą turi būti atsižvelgta tik į šio teismo narių situaciją.
- 29 Visų pirma dėl ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos *ratione materiae* taikymo srities reikia nurodyti, kad ši nuostata taikoma „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ neatsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis valstybės narės įgyvendina šią teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.
- 30 ESS 2 straipsnyje nurodyta, kad Sąjunga yra grindžiama tokiomis vertybėmis, kaip teisinė valstybė; jos yra bendros valstybėms narėms visuomenėje, kurioje, be kita ko, vyrauja teisingumas. Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad valstybių narių ir, be kita ko, jų teismų tarpusavio pasitikėjimas grindžiamas esmine prielaida, kad valstybės narės dalijasi daugeliu bendrų vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga, kaip nurodyta ESS 2 straipsnyje (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 168 punktą).
- 31 Europos Sąjunga yra teise grindžiama Sąjunga, kurioje teisės subjektai turi teisę teisme užginčyti bet kokio sprendimo ar bet kurio kito nacionalinės teisės akto, susijusio su jiems taikomu Sąjungos aktu, teisėtumą (šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 91 ir 94 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 32 ESS 19 straipsniu, kuriame detalizuota ESS 2 straipsnyje įtvirtinta teisinės valstybės vertybė, pareiga užtikrinti teisminę kontrolę Sąjungos teisės sistemoje nustatyta ne tik Teisingumo Teismui, bet ir nacionaliniams teismams (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Nuomonės 1/09 (Susitarimas, kuriuo sukuriama bendroji patentų ginčų nagrinėjimo sistema), EU:C:2011:123, 66 punktą, 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 90 punktą ir 2015 m. balandžio 28 d. Sprendimo *T & L Sugars ir Sidul Açúcares / Komisija*, C-456/13 P, EU:C:2015:284, 45 punktą).
- 33 Taigi nacionaliniai teismai, bendradarbiaudami su Teisingumo Teismu, vykdo jiems bendrai patikėtą užduotį, siekdami užtikrinti, kad taikant ir aiškinant Sutartis būtų laikomasi teisės (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Nuomonės 1/09 (Susitarimas, kuriuo sukuriama bendroji patentų ginčų nagrinėjimo sistema), EU:C:2011:123, 69 punktą ir 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 99 punktą).
- 34 Valstybės narės, be kita ko, pagal ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą savo teritorijose turi užtikrinti, kad būtų taikoma Sąjungos teisė ir jos būtų laikomasi (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Nuomonės 1/09 (Susitarimas, kuriuo sukuriama bendroji patentų ginčų nagrinėjimo sistema), EU:C:2011:123, 68 punktą). Siekdamos šio tikslo, kaip nurodyta ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, valstybės narės nustato teisių gynimo priemonės, kad užtikrintų teisės subjektams jų teisių į veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse laikymąsi. Taigi valstybės narės turi nustatyti teisių gynimo priemonių ir procedūrų sistemą, pagal kurią šiose srityse būtų užtikrinta veiksminga teisminė kontrolė (šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 100 ir 101 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

- 35 Sąjungos teisėje teisės subjektams numatytų teisių veiksmingos teisminės gynybos principas, į kurį daroma nuoroda ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, yra bendrasis Sąjungos teisės principas, kylantis iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, kuris yra įtvirtintas 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 ir 13 straipsniuose ir patvirtintas Chartijos 47 straipsnyje (šiuo klausimu žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, 37 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *DEB*, C-279/09, EU:C:2010:811, 29–33 punktus).
- 36 Pats veiksmingos teisminės kontrolės, skirtos Sąjungos teisės laikymuisi užtikrinti, egzistavimas neatsiejamas nuo teisinės valstybės (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 28 d. Sprendimo *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 73 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 37 Tai reiškia, kad kiekviena valstybė narė turi užtikrinti, kad institucijos, priskirtos jos teisių gynimo priemonių Sąjungos teisės priklausančiose srityse sistemai, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus.
- 38 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad prie aplinkybių, į kurias reikia atsižvelgti vertinant, ar institucija yra „teismas“, priskiriamos šios: institucija yra įsteigta pagal įstatymus, ji nuolatinė, jos jurisdikcija yra privaloma, procesas joje yra grindžiamas rungimosi principu, ji taiko teisės normas ir yra nepriklausoma (2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *Margarit Panicello*, C-503/15, EU:C:2017:126, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 39 Nagrinėjamu atveju reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos informacijos, kurią turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remiantis šio sprendimo 10 punkte nurodytu Įstatymu Nr. 98/97 *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) gali nagrinėti klausimus dėl Sąjungos nuosavų išteklių ir iš jos gautų finansinių lėšų panaudojimo. Šie klausimai gali būti susiję su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu (žr., be kita ko, 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimą *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360). Tas pats pasakytina apie klausimus, kurie susiję su išankstine aktų, sutarčių ar kitų išlaidų ar skolų administravimą nustatančių priemonių teisėtumo kontrole (*visto*), be kita ko, kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūromis, ir kuriuos ši institucija taip pat gali nagrinėti pagal šį įstatymą.
- 40 Kadangi *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai), kaip teismas, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 38 punktą, gali priimti sprendimus dėl klausimų, susijusių su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atitinkama valstybė narė turi užtikrinti, kad ši institucija atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus, kaip numatyta ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje.
- 41 Siekiant garantuoti tokią gynybą yra itin svarbu, kad ši institucija išliktų nepriklausoma, kaip tai patvirtinta Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje, kurioje, be kitų su pagrindine teise į veiksmingą gynybą susijusių reikalavimų, numatytas reikalavimas užtikrinti teisę kreiptis į „nepriklausomą“ teismą.
- 42 Nepriklausomumo garantija, kuri yra neatsiejama nuo teismo paskirties (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, 49 punktą; 2017 m. birželio 14 d. Sprendimo *Online Games ir kt.*, C-685/15, EU:C:2017:452, 60 punktą ir 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *El Hassani*, C-403/16, EU:C:2017:960, 40 punktą), būtina ne tik Sąjungos lygmeniu, būtent Sąjungos teisėjams ir Teisingumo Teismo generaliniams advokatams, kaip numatyta ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje, bet ir valstybių narių lygmeniu nacionaliniams teismams.
- 43 Nacionalinių teismų nepriklausomumas pirmiausia yra būtinas tam, kad tinkamai veiktų teismų bendradarbiavimo sistema, kurią įgyvendina SESV 267 straipsnyje numatytas kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo priėmimo mechanizmas; remiantis šio sprendimo 38 punkte priminta jurisprudencija šis mechanizmas gali būti inicijuotas tik Sąjungos teisę taikančios institucijos, kuri, be kita ko, atitinka šį nepriklausomumo kriterijų.

- 44 Nepriklausomumo sąvoka, be kita ko, suponuoja, kad institucija savo jurisdikcinę veiklą vykdo visiškai autonomiškai, jos nesaisto jokie hierarchijos ar pavaldumo ryšiai, ji negauna jokių nurodymų ar įpareigojimų, taigi yra apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, 51 punktą ir 2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *Margarit Panicello*, C-503/15, EU:C:2017:126, 37 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 45 Kaip ir atitinkamos institucijos narių įgaliojimų pastovumas (žr., be kita ko, 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, 51 punktą), tokio dydžio atlyginimo, kuris atitiktų teisėjų vykdomų svarbių įgaliojimų lygį, mokėjimas yra būtina jų nepriklausomumo garantija.
- 46 Nagrinėjamu atveju reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos informacijos, pagrindinėje byloje ginčijamų atlyginimų mažinimo priemonių buvo imtasi vykdamas reikalavimus pašalinti Portugalijos valstybės biudžeto deficito perviršį ir atsižvelgiant į Sąjungos finansinės paramos šiai valstybei narei teikimo programą.
- 47 Pagal šias priemones numatytas ribotas atlyginimų dydžio mažinimas taikant įvairius pagal atlyginimo dydį nustatytus procentinius dydžius.
- 48 Šios priemonės taikytos ne tik *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) nariams, bet ir daug plačiau – įvairių kategorijų tarnautojams ir viešojo valdymo funkcijas vykdančioms asmenims, įskaitant įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios atstovus.
- 49 Taigi negalima laikyti, kad šios priemonės buvo specialiai nustatytos *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) nariams. Atvirkščiai, jos prilygintinos bendroms priemonėms, kuriomis siekiama, kad visi nacionalinės viešosios tarnybos sektoriuje dirbantys asmenys prisidėtų prie griežto lėšų taupymo, kurį lėmė reikalavimai sumažinti Portugalijos valstybės biudžeto deficito perviršį.
- 50 Galiausiai, kaip matyti iš Įstatymo Nr. 75/2014 pavadinimo ir jo 1 straipsnio 1 dalies, juo nustatytos atlyginimų mažinimo priemonės, kurios įsigaliojo 2014 m. spalio 1 d., buvo laikinojo pobūdžio. Įstatymu Nr. 159-A/2015 šių priemonių taikymas buvo laipsniškai nutrauktas per 2016 m., o 2016 m. spalio 1 d. atlyginimų dydžio mažinimo priemonės buvo galutinai panaikintos.
- 51 Esant šioms aplinkybėms pagrindinėje byloje ginčijamos atlyginimų mažinimo priemonės negali būti pripažintos keliančiomis grėsmę *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) narių nepriklausomumui.
- 52 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad teisėjų nepriklausomumo principas neprieštarauja sprendimui *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) nariams taikyti bendras atlyginimų mažinimo priemones, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, susijusias su reikalavimais pašalinti biudžeto deficito perviršį ir Sąjungos finansinės paramos programa.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad teisėjų nepriklausomumo principas neprieštarauja sprendimui *Tribunal de Contas* (Audito Rūmai) nariams taikyti bendras atlyginimų mažinimo priemonės, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, susijusias su reikalavimais pašalinti biudžeto deficito perviršį ir Sąjungos finansinės paramos programa.

Parašai.